

VIẾT CHO NGƯỜI “ĐÃ CHẾT”

(Bài 32)

Nha Trang thứ Ba, June 27/2017

Bài viết của ngày thứ Bảy June 24/2017 với chủ đề Tình Yêu, vẫn còn dang dở. Chuyện “trái tim” tuy rất quen thuộc nhưng thật là khó viết nên gát lại, chốc nữa sẽ kết thúc. Kể “tạm” ra câu chuyện dưới đây, nghĩ, cũng cần đưa vào quyển Tâm Bút như một tư liệu đặc biệt.

Nhắc lại: “*Cảm ơn anh Uyên Thao đã offer mục NCQC trên báo Đồi đạo 2003 đó.*” Nhờ thế ngày nay mới có cái mục Viết Cho Người “Đã Chết” “*tha hồ muốn viết gì thì viết*” một cách thỏa thuê.

Tác phẩm cũng có “định mệnh” y hệt con người.

Nước Chảy Qua Cầu, bút ký đầu tay của TTBG cũng chịu chung số phận “gai góc gập ghềnh” khởi nguồn cá chất “tuyệt-đôi-chân-thật” của người-mẹ-nhà-văn mà ra.

Tội nghiệp!

I.

Chuyện kể trước, mùa hè 2006.

Từ dạo 2005, Nguyễn Đức Bình, giám đốc NXB Văn Nghệ thành phố HCM có đọc trên Mạng Giao Điểm bài viết *Vén Màn Vở Bi-Hài-Kịch Trong Chữ Nghĩa Vũ Thư Hiên*, đăm “*thích lắm*”. Sau đó tìm đọc tiếp các tác phẩm khác của TTBG (lời về sau nghe anh ta kể lại) và đặc biệt “ưu ái” quyển bút ký NCQC.

Khi biết tôi thân với anh Thế Phong và bằng lòng để anh lo chuyện “*phải in một cái gì đó của TTBG ở VN*” (như lời gợi ý của chị Ý Nhi khi còn làm giám đốc NXB Văn Nghệ Thành phố HCM) thì Tân giám đốc Nguyễn Đức Bình liên lạc với anh Thế Phong, (thông qua chị Lê Duyên, cựu biên tập viên NXB Văn Nghệ và cũng là bạn thân Thế Phong) thương lượng để in NCQC theo Kế Hoạch A.

[Ghi chú của TTBG:

Ở VN, trong ngành xuất bản, có đặt ra hai kế hoạch A và B.

+ Kế hoạch A: NXB bỏ tiền ra hết để lo liệu (giấy phép, phát hành, in ấn...). Phần tác giả chỉ giữ bản quyền và hưởng lợi nhuận 8-10% trên mỗi ấn bản.

+ Kế hoạch B: Tác giả bỏ tiền ra “mua” NXB một giấy phép và công in ấn; xong, hoặc tự tay tác giả phát hành, hoặc nếu để NXB kiêm nhiệm luôn việc phát hành, thì ngoài tiền đã thu của tác giả theo cái giấy phép, NXB sẽ “ăn” 8-10 % trên mỗi ấn bản.

Có nhiều nhà văn hải ngoại đem tác phẩm về VN, đi theo kế hoạch B, để mong tìm được chút danh!].

Được anh Thế Phong báo cho hay việc này (qua email); tôi đồng ý.

Biết, cuối tháng 5/2006 tôi sẽ về VN hai tháng thì trong tháng trước đó, NXB Văn Nghệ đã cho lo liệu tất cả thủ tục giấy phép, dàn trang, xếp chữ và chuẩn bị một bài giới thiệu NCQC cùng độc giả. Chỉ điều cuối cùng ***họ phải chờ là chữ ký của TTBG*** trên tờ hợp đồng giữa hai bên.

[Trước nay cái trò “*in lậu, in đại qua mặt tác giả mà không cần xin phép*” là trò rất quen thuộc của các nhà xuất bản trong nước. Có nhà còn “đạo nguyên con” tác phẩm hải ngoại rồi ghi tên mình vào trang bìa nữa!

Câu ở trên viết, “*điều cuối cùng họ phải chờ là chữ ký TTBG*” chính đã xuất xứ từ sự kiện như sau:

+ *Thi sĩ Du Tử Lê vốn quen cái thói “chơi nổi lấy tiếng”.*

+ *Ở Mỹ, thấy thơ mình không còn ai muốn đọc, bèn gửi tiền và một bản thảo thơ về cho một người bạn, nhờ đưa NXB Văn Nghệ TP HCM mua giấy phép rồi in theo kế hoạch B.*

+ *Sách in xong, Du Tử Lê từ bên Mỹ viết bài chửi NXB Văn Nghệ thậm tệ, còn đòi kiện ra tòa vì tội đã “dám ăn cắp bản quyền” và “tự động in tác phẩm anh ta!”*

+ *Có anh chàng phóng viên ở Sài Gòn viết bài phản bác, (tựa đề “Bộ Mặt Ngạo Mạn Của Du Tử Lê”, đăng trên báo Công An; ký tên Trọng Đức- Lê Nguyễn), mổ tận tình từng lời từng chữ (bằng những danh từ rất cay độc) toàn thể các bài thơ anh-thi-sĩ-ngất-trời-kiêu-ngạo; rồi lại “đặt vấn đề” với NXB Văn Nghệ.*

+ *Do đó mà NXB bị mất điểm “thi đua xuất bản”.*

Chuyện xảy ra ***ngay thời điểm trước cái lúc*** Nguyễn Đức Bình “bắt gặp” NCQC.

Vì e ngại “*TTBG cũng sẽ chơi trò bản như Du Tử Lê, kiện thừa loạn xạ*” nên buộc lòng phải chờ ***có chữ ký cho phép của TTBG*** mới dám in NCQC.]

Biết tôi đã có mặt tại Sài Gòn, Nguyễn Đức Bình chuyển lời qua anh Thế Phong, mời tôi đến dùng điểm tâm tại một quán *café* rất sang ở Sài Gòn, buổi sáng thứ nhì **ngày 2/6/2006**..

Những khuôn mặt hiện diện gồm giám đốc Bình, phó giám đốc-nhà-văn Bích Ngân, cựu biên tập viên Lê Duyên, anh Thế Phong và TTBG.

Nguyễn Đức Bình khoảng ngoài 40, đẹp trai, sáng sủa, nói giọng Bắc.

Bích Ngân (gốc Cà Mau), khoảng 38, vẻ xinh đẹp, tự tin và lanh lợi.

(Phải thú nhận, từ cái nhìn đầu tiên, tôi đã thấy “dợn” trước những con người chữ nghĩa “*không cùng một phía*” với mình, mà chẳng hiểu tại sao?)

Dù thế, buổi gặp rất vui.

Nguyễn Đức Bình đưa ra nhận xét:

-Sau khi đọc hai bài viết về Vũ Thư Hiên và Nguyễn Gia Kiểng, tôi cứ ngỡ BG là một người gai góc lắm. Không ngờ, gặp lại khác hẳn.

Tôi cười:

-Gặp, thấy “hiền khô” phải không?

Rồi tiếp:

-Ở điểm này “*Văn không phải là Người*”. Rất nhiều người từng có nhận xét như anh Bình trong cái nhìn thứ nhất gặp BG. Ví dụ ông Tiến sĩ Phật học Như Hạnh Hoàng Thụy An, bạn thân TNH, từ Miền Đông sang thăm TNH và lưu trú lại hai tuần, đã bật nói: “*Tương Thu Vân ba đầu sáu tay, ngờ đâu chỉ là một người đàn bà nhỏ xíu!*” Đó là ông chỉ mới đọc NCQC thôi mà còn có nhận định như vậy, huống hồ đọc bài viết về Vũ Thư Hiên, Nguyễn Gia Kiểng thì thật không biết làm sao?

Đưa ra tặng tôi hai tác phẩm (đã ký sẵn ở nhà), miệng cười tươi, Bích Ngân nói:

-Đọc bút ký Hoàng Phủ Ngọc Tường thấy đã hay, mà đọc bút ký NCQC lại thấy vượt trội.

Phản Nguyễn Đức Bình bày tỏ:

-Tôi không phải là người xa xứ, vậy mà đọc NCQC, thấy thật xúc động, huống hồ các người VN ở hải ngoại, chắc phải khóc được.

Bình cũng trình bày:

-NXB đã lo liệu hết tất cả rồi, chỉ chờ chị BG về, ký vào bản hợp đồng là xong.

Anh thêm:

-Cái bì a cũng đã được chúng tôi in sẵn.

Tôi chỉ ngồi cười, **không** thiết tha mà cũng **không** chối nhận những gì đang bày ra trước mặt.

Lại nghe Bình nói, vẻ như muốn “phân trần, biện bạch”:

-NCQC là một tác phẩm rất xúc động, văn chương lưu loát, nhưng xin chị hiểu giùm cho, tạm thời, để linh động với sự kiểm duyệt ở giai đoạn này, chúng tôi phải thay thế vài từ trong tác phẩm... ví dụ từ “*công an*” thì thay là “*nhân viên nhà nước*” chẳng hạn.

Xong, anh ta cười:

-Công an đâu mà lăm thế!

Rồi tiếp:

-Bao giờ đất nước cởi mở hơn, tái bản NCQC, tôi hứa sẽ không bỏ chữ nào của chị.

*

* *

Câu chuyện *café* xoay quanh nhiều đề tài chữ nghĩa sống động. Khi Bích Ngân hỏi:

-Chị BG đang viết gì?

thì tôi đáp:

-Bấy lâu BG vẫn mong viết một cuốn về đời sống Mỹ, đặt tựa "*Nước Mỹ Dưới Mắt Nhìn Của Một Nghệ Sĩ VN*".

Vì vậy mà cứ sưu tầm, lượm lặt tin tức ở các bài báo Mỹ, gom lại...

Chưa dứt câu đã nghe Bích Ngân la lên:

-Hay quá! Chị cho bọn này in tác phẩm ấy nghe?

Trở lại với NCQC, tôi hỏi:

-Nếu in NCQC thì bao lâu sẽ hoàn tất?

Nguyễn Đức Bình ra vẻ ngẫm nghĩ, xong đáp:

-Chắc độ hơn một tháng.

Tôi kêu lên:

-Như vậy không được.

Và nói:

-Bên Mỹ, với bất cứ tác phẩm nào của mình, từ A đến Z, BG đều tự tay làm hết. Chỉ mỗi khâu in là phải đem ra nhà in. Mà nhà in bên ấy thường câu giờ chậm trễ. Nhưng, nếu BG muốn tác phẩm mình trong ba tuần phải xong là ba tuần sẽ xong, hai tuần nhận sách là hai tuần nhận sách. Có khó gì đâu, chỉ cần trả tiền cao hơn cho họ là mọi việc đều sẽ theo như ý mình muốn. Còn các anh, trong tay có nhà in, nếu là BG, cuốn này chỉ in trong một ngày đã xong.

Nguyễn Đức Bình đầu dụi:

-Thôi chị cho bọn này ba tuần nhé?

Tôi gật đầu:

-Anh Bình và chị Bích Ngân cũng biết, một nhà văn ví như một người mẹ, sanh con ra thấy tay chân đầy đủ đã là điều mãn nguyện. Nếu về sau đứa con có bị mất đi một miếng da nhỏ trên thân thể nó, người mẹ hẳn phải rất đau lòng. Vậy mà anh và chị biết tại sao BG vẫn bằng lòng cho NXB kiểm duyệt hay thay đổi vài chữ vài đoạn trong tác phẩm?

Mặt giám đốc Bình tuồng như không hiểu.

Tôi cười:

-Chính là vì câu nói ban nãy anh đã thốt ra.

Rồi chậm rãi lập lại:

“Tôi không phải người xa xứ, vậy mà đọc NCQC, thấy thật xúc động, hướng hồ các người VN ở hải ngoại, đọc chắc phải khóc”. Đó là lời của một người có cái nhìn về văn chương vượt cao hơn các vấn đề chính kiến, tư tưởng, ý thức hệ, phân biệt Nam-Bắc.

*

**

Thỏa thuận được đưa như sau:

1/ NCQC sẽ chào đời theo Kế Hoạch A do NXB Văn Nghệ đảm nhiệm

2/ NXB Văn Nghệ xin được kiểm duyệt vài đoạn trong tác phẩm, đồng thời đề nghị TTBG viết một bài Tựa ngắn, cho phép in và phát hành cuốn này.

Phần tôi xin được đọc qua bản thảo mà họ đã dàn trang sắp chữ (theo nguyên tác nhận từ anh Thế Phong tháng trước).

Thế là Nguyễn Đức Bình bỏ buổi ăn sáng, chạy xe về tòa soạn lấy bản thảo đem đến quán *café* đưa tôi.

Tôi cầm, liếc qua, thấy nhiều cái dấu chấm (biểu tượng cho sự kiểm duyệt câu đó, đoạn đó), nghe đau thằm trong ruột... (Nhưng nghĩ, mọi sự đã lỡ...) Vì vậy mà xin đem bản thảo về Dalat duyệt lần nữa, hẹn ít hôm sẽ xuống Sài Gòn giao lại cho Bình.

Nguyễn Đức Bình đồng ý, còn thêm:

-Xin chị viết luôn bài Tựa, trong có lời **cho phép NXB in NCQC**. Nhận được, chúng tôi sẽ xúc tiến ngay việc cho chào đời tác phẩm.

Lúc sắp chia tay, anh Thế Phong bảo “kháy” tôi:

-Lúc nãy Phó giám đốc Bích Ngân đã ký tặng BG hai tác phẩm. Bây giờ BG đáp lại sao cho đẹp đi!

Tôi ngần ra:

-Nhưng BG đâu cầm theo cuốn nào?

Tức thì, Thế Phong đưa ra bộ 2 tập *Điệu Múa Cuối Cùng Của Con Thiên Nga* mà anh vừa nhận tặng từ tay tác giả lúc đến đón tôi ở nhà Cậu Tân. Lại bảo ký, đề tặng NXB Văn Nghệ.

***/ Đó là lần gặp thứ nhất.**

Tự nghĩ, đây là “cái giá vinh dự” mà tôi không dễ gì tìm được trong giới văn chương hải ngoại, “đừng nói” là từ trong xứ sở CS dành cho nhà văn hải ngoại, hơn nữa, một nhà văn có góc gác Miền Nam!

Anh Thế Phong nhận xét:

-BG là một trường hợp rất đặc biệt, bởi ngoài Phạm Duy được NXB Phương Nam in lại một số nhạc phẩm, chưa có tác phẩm văn chương VN hải ngoại nào lại được đưa vào Kế Hoạch A của một NXB tiếng tăm ở đây.

Một cái giá vinh dự!

Và mọi sự có chiều suông sẽ thuận lợi trong lần gặp thứ I...

Vậy mà sau khi từ giã các nhân vật vừa kể, tôi đã nói ngay với anh Thế Phong:

-Không biết sao BG vẫn có cảm nghĩ rằng “*mọi sự sẽ hỏng vào giờ chót*”. Có lẽ bởi vì trong cuộc đời từ trước, luôn thấy mình “*thất bại giờ chót*”, nên lần này đâm cũng mất niềm tin?

***/ Một tuần lễ sau**, xuống Sài Gòn, đi cùng anh Thế Phong đem trả lại bản thảo và bài Tựa (TTBG viết) cho NXB Văn Nghệ; rồi trở về Dalat.

Đó là lần gặp thứ hai giữa tôi và Nguyễn Đức Bình. Có điều lạ tôi “*cảm nhận tức thì*” trong lần gặp lại là khuôn mặt Nguyễn Đức Bình trông “*lạnh tanh*”, sự sẵn đón vồn vã của lần trước hoàn toàn biến mất. (Có lẽ ông giám đốc trẻ của một nhà xuất bản lớn nghĩ rằng “*con-cá-TTBG-đã-cắn-câu-miếng-môi-như*” nên thái độ thay đổi?)

***/ Một tháng qua** đi mà không thấy NCQC... nhúc nhích, tôi cũng chẳng buồn thắc mắc. Tự nghĩ, *số phận NCQC vốn là như vậy* ngay từ khi chào đời 18 năm trước, bây giờ cũng thế, chẳng khiến ngạc nhiên nếu có gì bất ngờ xảy ra.

Điều này thật đúng như dự đoán.

Ngày 7/7/2006, từ Dalat, tôi nhận cú điện thoại của Giám đốc Bình, xin xuống Sài Gòn ký tên vào bản hợp đồng để cho xúc tiến việc in tác phẩm.

Tôi đã thấy nản, không muốn giao thiệp xa hơn với những con người “*thắng cuộc Miền Bắc*”, và lại ngày nghỉ hè sắp hết, nên nhờ anh Thế Phong chối từ giùm cái hẹn.

Thế Phong khuyên “*Hãy cứ nên gặp.*”

***/ Do đó, cuộc gặp gỡ lần III** xảy ra vào chiều thứ Hai **July 10, 2006** tại trụ sở NXB Văn Nghệ, đường Lý Chính Thắng (mà thoát bước chân vào, tôi thấy quen quen ngờ ngợ... *Ngẫm một hồi mới nhớ đây là căn nhà của gia đình một người bạn Trường Nhạc thuở thiếu thời tôi vẫn thường đến; sau tháng 4/1975 bị CS tiếp quản, nằm cách ngôi nhà của gia đình tôi một khúc ngắn cũng trên con đường Yên Đổ--bấy giờ gọi là Lý Chính Thắng.*)

Hiện diện trong buổi gặp có TTBG, anh Thế Phong và Nguyễn Đức Bình. Trên cái bàn dài trống trơn, thấy có xấp bản thảo NCQC đã được đặt nằm sẵn.

Khởi sự, Bình tỏ ra đon đả đặc biệt (khác hẳn lần thứ nhì), “lãng xãng” rót trà rồi “lịch sự” mời tôi và anh Thế Phong uống. Lại thay đổi lối xưng hô, gọi tôi là “chị”, xưng “em” rất ngọt!

Anh ta vào đề ngay:

-Có thể nào bây giờ chị BG nhận Kế Hoạch B cho cuốn NCQC?

Tôi chưa kịp đáp gì thì Bình đã giải thích:

-Anh em trong NXB sợ rằng nếu in NCQC trong Kế Hoạch A, sẽ không tránh được cái đích tấn công của dư luận. Người ta có thể đặt câu hỏi: *‘Tại sao bao nhiêu tác phẩm của các nhà văn trong nước không được NXB Văn Nghệ lưu tâm, trong khi lại đi in tác phẩm của một nhà văn hải ngoại?’* Em muốn tránh đi trường hợp đó, nên đề nghị chị đi theo Kế Hoạch B là vậy.

[**Chú thích:** Mãi sau anh Thế Phong kể (nghe lại từ lời chị cựu biên tập viên Lê Duyên), rằng, sau khi nhận tặng, đem về tòa soạn Văn Nghệ, hai cuốn Điều Múa Cuối Cùng Của Con Thiên Nga được TẮT CẢ mọi người trong NXB chuyền tay nhau chiếu cố, “bới lông tìm vết” rất kỹ. Người hăng say phản đối nhất là bà Hồng Cầu, con gái thi sĩ Nguyễn Bính, lúc ấy cũng đang là một biên tập viên của NXB Văn Nghệ.]

Thấy tôi im lặng, Bình đưa ra những lời thuyết phục như NGẦM ngụ ý cho biết *“Dẫu chị BG có ký lên bản hợp đồng kế hoạch B thì cũng sẽ KHÔNG phải lo toan gì mọi phần còn lại phía sau...”*

Trông Bình có vẻ rất áy náy:

-Mong chị hiểu, em thật xót xa nhưng không thể làm khác hơn khi phải cắt bỏ đoạn kể về anh Trung úy Nhảy Dù Thuận Văn Chàng cho hợp với tình thế hiện tại. Nếu chị được sinh ra trong một xứ sở của Miền Bắc thì chị hẳn yêu một anh Bộ Đội, chuyện cũng bình thường, giống như ở Miền Nam, chị yêu một anh lính Nhảy Dù. Đó là Tình Yêu.

Xong lại bày tỏ:

-Bọn em định, sau NCQC, sẽ xin ký hợp đồng độc quyền tất cả các tác phẩm của chị. Nhất là bộ Tài Hoa Mệnh Bạc...

Tôi ngồi im, tẩn mẩn nghịch với cây bút chì trong tay mà đầu óc nhớ lại cảm giác đau lòng khi đọc bản thảo (nhận từ NXB) ở Dalat tuần trước. Nhiều nơi chôn, địa danh và nhân vật trong NCQC bị cắt bỏ rất tàn nhẫn. Khi ấy, thật sự trong tôi bùng lên câu hỏi xấu hổ: ***“Có đáng chững với chút danh vọng để phải biến đũa con mình thành thân tàn ma dại, tay chân miệng lưỡi bị cắt cụt?”***

Buổi chiều nay những ý tưởng đã có khi ngồi đọc bản thảo trên căn gác nhà Tuyên ở Dalat, quay về trong đầu càng mạnh mẽ hơn.

Nguyễn Đức Bình hỏi lần thứ hai:

-Chị BG nghĩ sao về lời đề nghị in NCQC theo kế hoạch B?

Tôi vẫn ngồi im.

Anh Thế Phong cũng ngồi im.

Đến lần thứ ba nghe Bình đưa ra cùng câu hỏi, vẻ rất bồn chồn nôn nóng, tôi mới “thủng thủng” đáp:

-Tôi xin trả lời rằng, KHÔNG đồng ý với đề nghị.

Sự ngạc nhiên lộ rõ trong mắt, Bình bật câu hỏi:

-Nhưng, chỉ cần mỗi chữ ký chị trên biên bản Kế Hoạch B, còn ngoài ra, bọn em chu toàn tất cả?

Hồi lâu, mới đến phiên tôi giải thích:

-Thật sự, với NCQC, nếu nói về Danh thì nó đã có danh, tái bản hai lần, lại còn được dịch sang Anh ngữ. Bằng nói về Lợi thì tôi đã đề nghị với anh Thế Phong là sẽ nhờ NXB Văn Nghệ trao tặng lại tất cả món tiền nhuận bút cho một hội nghèo nào đó trong nước.

Tất cả chỉ là vấn đề “*danh dự của một nhà văn*” chứ không là tiền bạc hay tên tuổi. Thì chuyện danh dự ở đây, chính là anh, hay NXB, nếu nhận thấy tác phẩm tôi có giá trị thì tự ý đi tìm và đón nhận nó. Còn bây giờ, nếu bảo tôi đi vào Kế Hoạch B, cũng có nghĩa rằng “*tôi đang làm hành động van nài*” các anh cho sự chào đời của một đứa con mình tại VN.

Ngừng một lát, tôi tiếp:

-Nếu anh có đọc bài *Phạm Duy Là Ai?* (Bình gật đầu) thì hẳn nhận biết tư tưởng tôi rất rõ. Chẳng lẽ đã kích ông Phạm Duy quy lụy một chiều rồi bây giờ tôi lại làm y như ông Phạm Duy cho tác phẩm mình, chẳng khác nào “*nhỏ rồi lại liếm?*”

Khuôn mặt Bình lộ vẻ xót xa rõ rệt:

-Thật là tiếc nếu không in được NCQC ở VN. Tiếc hơn cả là cho độc giả VN, bởi vì cuốn này, em tin là sẽ bán rất chạy. Chữ nghĩa chị rất có ma lực, ví dụ như với cuốn *Đêm Giữa Ban Ngày* của Vũ Thu Hiền, ở VN có biết bao nhiêu người điên cuồng vò đầu bứt tai vì nó mà chẳng ai làm gì được. Vậy mà chỉ một bài viết của chị trên mạng đủ xóa giùm nỗi căm tức cho rất nhiều người.

Tôi cười, đáp:

-Tất cả mọi chuyện trong đời đều được quy vào hai chữ Duyên & Nghiệp. Tôi và NXB Văn Nghệ đã có cái duyên gặp gỡ, nhưng độc giả trong nước và NCQC không có duyên ấy thì cũng đành chịu. Bao giờ duyên đến, chúng ta lại đem NCQC ra thảo luận mà thôi.

Nguyễn Đức Bình kêu lớn:

-Nhưng lúc ấy biết tìm TTBG ở đâu?

Tôi đẩy ghế, đứng lên, nói với Nguyễn Đức Bình:

-Không phải tôi kiêu kỳ, mà chính là đang sử dụng “*cá tính tự trọng của một nhà văn*” đối với tác phẩm của mình. Anh là giám đốc một NXB lớn, còn có nhiều cơ hội gặp gỡ “*nhiều TTBG khác*” thì lúc ấy tự khắc hiểu được thái độ tôi hôm nay.

Tức thì Nguyễn Đức Bình la to:

-Trên đời chỉ có “**một**” TTBG chứ nào có “**nhiều**” mà gặp! Thật tình, trước sau, em chỉ thấy mỗi một nhà văn kỳ lạ như chị, không có người nào khác nữa.

Xong, cầm xấp bản thảo, lật trang cuối cùng, chỉ vào một dòng chữ, Nguyễn Đức Bình nói với anh Thế Phong:

-Đấy, anh xem, bọn em đã xin được giấy phép xuất bản... cái bìa cũng đã in sẵn...

Suốt từ đầu câu chuyện trao đổi, anh Thế Phong chỉ ngồi im, miệng cười tủm tỉm, bấy giờ mới ghé mắt vào hàng chữ Nguyễn Đức Bình đang chỉ, xong gật đầu quay sang tôi:

-Đúng là tác phẩm đã được cấp phép, BG ạ.

Thấy tôi dợm bước đi, anh Thế Phong lên tiếng đề nghị:

-Hay là BG ghi vài chữ vào đây làm kỷ niệm?

Tôi thấy “có lý”, nên cúi xuống bàn, nhìn xấp bản thảo.

Chưa kịp làm gì thì Bình đã rút ra cây viết, đưa tôi.

Vừa định đặt bút trên trang giấy lại nghe giọng Bình nhắc:

-Chị BG nhớ ghi giờ luôn nhé! (Xem đồng hồ tay). Bây giờ đang là 3 giờ chiều.

Những lời “kỷ niệm” được viết như sau:

“Chiều nay, lúc 3 giờ thứ Hai ngày 10 tháng 7 năm 2006, tôi TTBG, có mặt tại tòa soạn Văn Nghệ NXB TP HCM. Hiện diện cùng, có anh giám đốc Nguyễn Đức Bình và nhà văn Thế Phong.” (Ký tên TTBG).

Ra ngoài sân để xe, nghe Thế Phong cười khà khà:

-BG đã “rửa mặt” giùm cho giới nhà văn nội và hải ngoại!

Lúc ấy Bích Ngân cũng vừa chạy xe vào sân tòa soạn, gặp tôi và anh Thế Phong, cất giọng hỏi:

-Xong chưa?

Thế Phong gật:

-Xong hết cả rồi!

Trên đường về, tôi nói với anh Thế Phong:

-Chưa yên đâu anh ơi. BG biết thế nào rồi đám này cũng còn réo gọi BG mà thôi.

*/ Quả thế, một tuần lễ sau, từ Sài Gòn, anh Thế Phong gọi lên Dalat cho tôi, bảo, Nguyễn Đức Bình nhờ ai đó (cái tên tôi đã quên khuấy) nhắn với Thế Phong rằng “*NXB bằng lòng thỏa mãn cho NCQC được theo Kế Hoạch A, mong TTBG về Sài Gòn ký.*”

Tôi đáp:

-BG “hết hứng” rồi anh Thế Phong ơi! Tương in sớm, anh em mình có sách để còn cùng nhau ăn mừng, uống rượu. Bây giờ sắp về Mỹ, thấy chẳng còn ham chút nào nữa.

Và hỏi lại anh Thế Phong:

-Nhưng sao anh chàng Giám đốc Bình không đích thân gọi cho BG mà lại nhắn qua anh hoặc ai khác?

Thì đúng vậy, (một tuần lễ, sau cuộc nói chuyện với anh Thế Phong) khi tôi đang uống *café* với đám em Dalat ở quán Tùng thì Nguyễn Đức Bình gọi thật.

Quán ồn ào quá nên phải đi ra ngoài, trò chuyện. Một câu chuyện được nói rất lâu, rất “*tâm tình bằng hữu*”. Bình ca ngợi chữ nghĩa TTBG, bảo, cũng đã nghe được tiếng violon trong website trànhibonggiay; đưa ra ý nghĩ riêng về hai cuốn Một Truyện Dài Không Có Tên, và nói:

-Bây giờ thiên hạ chửi chị, nhưng em tin vài chục năm sau, bộ ấy sẽ trở thành rất có giá trị trong văn học VN.
v.v. và v.v.

Để cuối cùng, trở lại chuyện NCQC, Bình “nài nỉ”:

-Trước khi chị lên phi cơ bay về Mỹ, xin ghé chốc lát qua tòa soạn, cho bọn em một chữ ký chị nhé. Bên này, bọn em sẽ xúc tiến tất cả.

Tôi chỉ cười cười, không chôi mà cũng không nhận, trong óc chợt thấy rất mừng cho số phận “*một đứa con của mình vừa mới thoát khỏi ách nạn bị chặt tay chặt chân!*” Hú vía!

II.

***/ Chuyện kể sau, mùa đông 2006.**

+ Thư anh Đinh Bá Ái, Dược sĩ, gửi TTBG.

Sài Gòn, thứ Tư 13/12/2006

Thu Vân thân mến,

Anh rất tiếc là trong tuần lễ vừa qua ở Dalat, anh đã không thể mở e-mail, bởi nhiều lý do. Vì vậy khi về đến Sài Gòn anh rất buồn vì không thể gặp được những con người và nơi chốn đầy kỷ niệm của em trên đó! Và cũng vì vậy mà anh chỉ biết “Dalat của mọi người” chứ chưa được biết “Dalat của em!”

Anh đang thương thảo về việc xuất bản tác phẩm NCQC hay Nhật Nguyệt Buồn Như Nhau tại VN. Nhưng anh không biết em có thật sự tha thiết muốn một đứa con tinh thần của em ra mắt tại VN hay không?

Anh suy nghĩ rất nhiều về việc “một tác phẩm đầu tay” được tung ra thị trường chữ nghĩa. Do bởi, trước 1975, khi còn là sinh viên, anh cũng có đưa tập truyện ngắn đầu tay Hình Như Là Tình Yêu của Hoàng Ngọc Tuấn ra thị trường; nhờ đó Hoàng Ngọc Tuấn đã thành công và nổi tiếng. Những tác phẩm về sau của Hoàng Ngọc Tuấn đã được những nhà xuất bản lớn tranh nhau in!

Hôm giới thiệu cuốn Hình Như Là Tình Yêu, anh tổ chức tại trụ sở Hội Văn Bút VN (Pen Club) tại Sài Gòn. Anh đã mời nhiều nhà văn nhà thơ nổi tiếng thời bấy giờ đến dự. Khách mời ngoài việc được đãi ăn nhẹ và uống thoải mái, lại còn được nghe một chương trình nhạc do Khánh Ly, Thanh Lan và Từ Công Phụng ... trình bày nữa.

Bởi vậy mà chi phí cho việc tổ chức ra mắt một tác phẩm mới của một tác giả chưa nổi tiếng như Hoàng Ngọc Tuấn, thì lần xuất bản đầu (5.000 cuốn) cũng không đủ trang trải. Nhưng đổi lại là sau đó tên tác phẩm, và tác giả được nổi tiếng ngay!

Trường hợp em, Trần Thị Bông Giấy, thì khác hẳn.

Em đã quá nổi tiếng ở nước ngoài rồi.

Nhưng sự nổi tiếng của em bao gồm cả hai mặt “khen và chê” (!), đồng nghĩa với “thương và ghét”.

Vì vậy, anh và em cũng phải cần suy nghĩ cho kỹ khi đưa tác phẩm của em ra thị trường VN.

Phải làm thế nào để gây tiếng vang TỐT với ngay tác phẩm đầu tiên. Không thể để cho thất bại. Vì thất bại chẳng những chết đứa con này của em mà những đứa con sau cũng không còn đất sống. Có nghĩa, để có thể gây chock ngay tác phẩm đầu tiên thì chúng ta, (anh và em) phải cùng đồng ý làm promotion thật kỹ cho tác phẩm.

*Và với lần xuất bản đầu tiên này tại VN, chúng ta **không nên nghĩ đến lợi nhuận**.*

Tất cả là do em quyết định. Anh chỉ là người giúp việc cho em thôi, một việc mà anh rất thích, đó là việc Văn Chương.

Hẹn thư sau.

Anh Ái.

□

+ Thư TTBG gửi anh Đinh Bá Ái.

Cali, Wed. Dec 13/2006

Anh Ái thân mến,

Em rất xúc động vì lá thư mới nhất của anh.

Đúng như anh nói, có rất nhiều điều cần bàn thảo kỹ càng. Em xin được trình bày từng điểm theo ý nghĩ riêng, dựa trên lá thư vừa nhận của anh.

Thật sự giống như đã nói với ông Nguyễn Đức Bình, giám đốc NXB Văn Nghệ TP HCM, luôn luôn em vẫn tin vào hai chữ Duyên & Nghiệp trên đủ mọi khía cạnh của cuộc sống.

Tác phẩm cũng vậy. Đó là “những đứa con”, và em là “người mẹ”; một người mẹ có cái nhìn y hệt như cái nhìn của mẹ em ngày trước đã có trên các đứa con của bà.

Nghĩa là, bà luôn chủ trương câu “*Hữu xạ tự nhiên hương*” và cố trau giồi cho con cái mình “cái hương” sâu kín trong nội tâm hơn là “cái sắc” phô bày trên hình thức.

Có điều phải nhận, ở vào thời đại *công-nghiệp-chú-trọng-vật-chất-và-quảng-cáo-hóa* này, vai trò “làm mẹ” của em quả có phần thiếu sót.

Em cứ để mặc “các con em” bị chôn vùi trong bóng tối qua nhiều năm tháng, thiệt thòi cho chúng.

Nên, đến một hồi bừng tỉnh, em thấy hối tiếc và tội nghiệp chúng.

Đó là nguyên nhân đầu tiên để em viết cho Thương Thương những giòng tâm sự loại này theo các tác phẩm của em. Câu chuyện thư từ diễn tiến giữa em và TThương sau đó, chắc anh đã được biết.

Trở lại lá thư nhận của anh:

1/ (Câu thư anh viết):

- Anh đang thương thảo về việc xuất bản tác phẩm *NCQC* hay *Nhật Nguyệt Buồn Như Nhau* tại VN. Nhưng anh không biết em có thật sự tha thiết muốn một đứa con tinh thần của em ra mắt tại VN hay không?

1/ (Câu trả lời của em):

- Không gọi rằng “tha thiết”, nhưng em cũng MUỐN một tác phẩm nào đó của em được chào đời ở VN. Nguyên nhân lớn nhất cho nỗi muốn này chính là cái “mặc cảm có tội” với chữ nghĩa em, như trên đã viết.

Em tự biết các tác phẩm mình không đáng gọi là DỒ so với thị trường chữ nghĩa hôm nay ở VN và hải ngoại, nếu cứ để chúng phải theo ý niệm chịu đựng cô đơn của “em-người-mẹ” thì thật là bất công và tội nghiệp. Chúng cũng cần có cơ hội để ngẩng mặt với đời, “*bởi vì chúng cũng xứng đáng được như thế*”.

Và cái cơ hội này, nếu “được trao vào tay” một người như anh và TThương, em sẽ rất vui lòng.

Tại sao?

Bởi anh sẽ làm điều “lo liệu” đó cho em, “*cũng giống như đã làm*” cho tác giả Hoàng Ngọc Tuấn thuở trước:

“Tất cả chỉ phát sinh từ lòng mến yêu chữ nghĩa trong anh, thêm với lòng tiếc nuối cho một nhà văn mang số phận hẩm hiu như em.”

Vậy, cái xác định “**muốn in**” tác phẩm ở VN trong câu trả lời này (cho dù ở Kế Hoạch B), “**hoàn toàn không giống**” như câu chuyện “*em đã từ chối Kế Hoạch B*” mà NXB Văn Nghệ đưa ra, (như có lần em kể cho anh nghe).

Thêm nữa, “ý muốn” cũng được nảy sinh từ một lý do thâm kín, em cố gắng trình bày ở đây cho anh rõ (để hiểu thêm chút xíu bản chất “kỳ cục” trong em như thế nào):

+ Anh và em cùng là người sinh trưởng ở Miền Nam, lớn lên ở Miền Nam, nên có những ý niệm, hành động “**rất khác**” với những con người “**thắng trận**” Miền Bắc.

(Ở đây không phải là vấn đề phân chia Quốc Cộng xưa rích, mà là một “*sự rất tế nhị khó nhận biết*” còn tiềm tàng trong tâm hồn những con người vẫn duy trì bản chất “*liêm sỉ, tự trọng*” của dân Miền Nam.)

+ Vì vậy, nếu có phải nhận chịu bất cứ thua thiệt nào thì em “**thà nhận từ các-anh-em-của-mình**”, chứ không thà “**cúi mặt trước các-anh-em-kẻ-khác**” để cầu van xin xỏ chút danh vọng, chỗ đứng.

+ Quan niệm và thái độ em HOÀN TOÀN KHÁC với các ông Nguyễn Cao Kỳ, Phạm Duy trong sự việc này.

Nhìn sâu hơn, sẽ thấy đó chính là “SỰ TỰ TRỌNG” của một người mẹ trong em:

-Em THÀ CHO KHÔNG con gái mình vào tay một anh chàng “nghèo-khổ-mà-hiếu-biết”, chứ KHÔNG THÀ BÁN CON cho một-tên-trọc-phú-dư-bạc-lắm-tiền!

*

**

2. (Câu thư anh viết):

- Anh suy nghĩ rất nhiều về việc “một tác phẩm đầu tay” được tung ra thị trường chữ nghĩa. Do bởi, trước 1975, khi còn là sinh viên, anh cũng có đưa tập truyện ngắn đầu tay Hình Như Là Tình Yêu của Hoàng Ngọc Tuấn ra thị trường; nhờ đó Hoàng Ngọc Tuấn đã thành công và nổi tiếng. Những tác phẩm về sau của Hoàng Ngọc Tuấn đã được những nhà xuất bản lớn tranh nhau in!

Hôm giới thiệu cuốn “Hình Như Là Tình Yêu”, anh tổ chức tại trụ sở Hội Văn Bút VN (Pen Club) tại Sài Gòn. Anh đã mời nhiều nhà văn nhà thơ nổi tiếng thời bấy giờ đến dự. Khách mời ngoài việc được đãi ăn nhẹ và uống thoải mái, lại còn được nghe một chương trình nhạc do Khánh Ly, Thanh Lan và Từ Công Phụng ... trình bày nữa. Bởi vậy mà chi phí cho việc tổ chức ra mắt một tác phẩm mới của một tác giả chưa nổi tiếng như Hoàng Ngọc Tuấn, thì lần

xuất bản đầu (5.000 cuốn) cũng không đủ trang trải. Nhưng đổi lại là sau đó tên tác phẩm, và tác giả được nổi tiếng ngay!

2/ (Lời đáp của em):

- Anh Ái ơi, em không bao giờ dám mơ sẽ được như tác giả Hoàng Ngọc Tuấn trên những đũa con chữ nghĩa của mình như thế đâu. Có nhiều lý do đưa ra:

a/ Em đã bị chìm đắm quá sâu trong sự cô đơn đời sống lẫn cả cô đơn chữ nghĩa, nên đâm mất tin tưởng vào một “ánh sáng thành đạt”.

b/ Có thể ĐÚNG là anh làm được “lần nữa” cho em (sau lần cho tác giả Hoàng Ngọc Tuấn) nhưng phần em thì vẫn thấy không dám mơ ước. Lại càng không dám mơ hơn “*sự nổi tiếng tức thì*” (như tác giả Hoàng Ngọc Tuấn đã được)..

c/ Nếu tổ chức, ai sẽ là người thế các chỗ Khánh Ly, Thanh Lan, Từ Công Phụng để buổi ra mắt sách được góp một phần thành công lớn? Thời buổi bây giờ đâu phải là thập niên 1970 của anh ở Sài Gòn? Như vậy, điều thiếu hụt đó “*sẽ trở thành một thất bại*” (dưới mắt nhìn ANH--chứ không phải của EM!).

Vậy câu hỏi em đặt ra là: “Sự lo lắng tổ chức của anh có **xứng đáng** hay không NẾU mình *thất bại*”?

*

**

3. (Câu thư của anh):

- Trường hợp Em, Trần Thị Bông Giấy thì khác hẳn. Em đã quá nổi tiếng ở nước ngoài. Nhưng sự nổi tiếng của Em bao gồm cả hai mặt “Khen” và “Chê” (!) đồng nghĩa với “Thương” và “Ghét”.

3/ (Câu đáp của em):

- Nếu mọi thứ suông sẻ như ước muốn, tổ chức ra mắt sách, anh có SỢ KHÔNG cái tình cảm “**ghét và chê**” của độc giả có thể xảy ra ở buổi đó?

Riêng em thì “**rất dửng dưng**” với dư luận. Em chỉ sợ sự dửng dưng của em sẽ làm buồn anh và TThương trong ý nghĩ cho rằng “*em không tích cực*”.

Không, em rất cảm kích những gì anh và TThương đang muốn thực hiện cho em, nhưng sự thành-bại là điều em đã dự trù trước cho mình “*thái độ dửng dưng*” để về sau KHỎI phải thất vọng.

Cho dầu thế nào thì anh và TThương vẫn chiếm lĩnh một chỗ đứng quan trọng trong nội tâm em THEO “**những gì hôm nay**” cả hai “**đang muốn thực hiện**”, CHÚ KHÔNG PHẢI “**những thành công nào có thể đưa đến ngày mai.**” Mong anh hiểu điều ấy cho em.

Tóm lại, cuộc đời em, “*Nhật*” hay “*Nguyệt*” cũng đều “*Buồn Như Nhau*”, thì tác phẩm em đầu chào đời ở Mỹ hay ở VN cũng sẽ không thoát được số phận hắt hiu như vậy. Em đã **quá quen** với mọi nỗi ấy.

Nên thôi, anh em mình cứ xem mọi thứ như “*nước chảy qua cầu*”, đừng thềm bận tâm chuyện in ấn tác phẩm gì nữa, nghe anh!

Em xin ngừng.

Cám ơn anh đã mất thì giờ đọc lá thư em.

Em, TTBG.

[]

*(Trần Thị Bông Giấy
Ghi lại vào khuya May 14/2017
tại San Jose, California).*

[]